

Maribora ter domačina Napotnik Matija in Selih Janez. Pridite v velikem številu!

Šoštanj. Dne 24. t. m. gre procesija namesto na Sv. Višarje na Urško goro pri Slovenjgradcu in k Sv. Križu nad Belimi vodami. Romarji se zberejo v petek v Zavodni ob 7. uri, gredo do št. Vida, kjer bo ob desetih sv. maša. Zvečer so na gori večernice, v soboto zjutraj pa sv. maša s pridigo. Nato shod in procesija k Sv. Križu, kjer bo v nedeljo dne 26. t. m. zaključna sveta maša. Priporočamo se za lepo udeležbo! Vodja romarjev.

Rajhenburg. V soboto dne 11. julija zvečer so mariborski romarji, ki so prihiteli v Slovenski Lurd s svojim Nadpastirjem, po večerni cerkveni pobožnosti napolnili Slomškovo dvorano do zadnjega kotička. Dekleta so igrala svetopisemsko igro »Jeftejeva hči«. Romarji so govorili, da tako lepe igre še niso videli. Ko se je Jeftejeva hči poslavljala od svojih tovarišic in šla v smrt radi nepremišljene očetove prisega, so bili ljudje globoko ganjeni. Vsa čast dekletom, da so tako lepo in prepričevalno igrali.

Peter Rečetar rečetarji.

Koga se drži smola? Nekateri so me vprašali, kdo ima večjo smolo, ali JNS, ker je dobila generala Petra Živkoviča za predsednika, ali pa gospod moj kolega Peter Živkovič, ki je postal predsednik skrajšane JNS. Meni se zdi, da se obeh smola drži in zato tudi ne morem dognati, katerega se je več drži. Vesel sem le, da sta skupaj zasmolena!

Korak naprej. V Sloveniji je začel letos izhajati nov tednik z imenom »Stara pravda«. Izdajal ga je znani bojevnik Stane Vidmar. Ko je list prišel ta teden, smo ga pogledali, pa smo brali uvodnik: Zopet korak naprej. Mislim sem, da bo najmanj dnevnik postal. Ko dobro prečitam, pa vidim, da bo list sploh prenehal izhajati. In zato je uvodnik napisal besedo: Korak naprej. Samo to je res po pravici povedal. Le delajte še naprej take »korake«! Boste daleč prišli! Mene pa to veseli, ko vidim, kako »korakajo«.

Slovenska fronta brez slovenskega voditelja. V Ljubljani so se zbrali in so sklenili vsi raztreseni udje, da bodo sodelovali. Nazvali so sebe, da so slovenska fronta. Ko pa so iskali voditelja, ga niso našli. Posebna deputacija je zato šla v Zagreb, če bi doli dobili katerega, ki bi naj bil vodja slovenske fronte. Tako imamo slovensko fronto, pa brez slovenskega voditelja! Mene so sicer prosili, toda jaz svojega poštenege imena ne dam kar tako na razpolago. Sicer bi bila pa potem tudi zmešnjava, če bi jaz bil tudi predsednik, bi naju s Petrom Živkovičem zamenjavali.

Star soldat Stane Vidmar. Še dobro se spominjam bojevnih dni v pretekli dobi, pred nekaj leti. Mi, kar nas je vojake služilo, smo gledali v Stane Vidmarju glavnega starega soldata. Tedaj nismo razumeli, danes pa vidimo, da je že tedaj hotel splezati do višje šarže. Sedaj, ko je tudi general Živkovič postal predsednik JNS, pa se je še Stane Vidmar odločil. Tudi on je odložil svojo staro sabljo bojevnikov in se je podal organizirati ljudsko fronto. To je fronta, ki se bori proti ljudstvu. Kajti tudi Italijani so imeli abesinsko fronto, ko so se borili proti Abesincem. Narod si bo znal že pomagati proti tej fronti!

Orožje ljudske fronte. Lažnjivi kljukec, liferant bojnega orožja slovenskega dela JNSarjev, je sedaj začel obratovati tudi ponoči, ker so prišla velika naročila iz ljudske fronte. Vojna industrija pa res cvete. Samo g. Stane Vidmar bo vpeljal nove vrste orožje, zoper katerega »bode

treba naročiti marele! Vidmar ima namreč fabriko marel in jih bo treba malo v denar spraviti.

Martin Vrzelač:

Ob stoletnici božje poti k Sv. Križu pri Belih vodah.

Živimo v dobi, ko ljudje obhajajo različne obletnice: 50letnico, 40letnico, 25letnico, že celo 10letnico tega in onega dogodka. Na eni strani ima to morda svojo dobro stran, na drugi pa priča, kako je današnji svet plitev in površen; človeka je treba sproti spominjati, sicer pozabi večino tega, kar je doživel pred leti. Živimo prenašlo. Nekdaj je bilo to drugače.

Če pa že obhajajo razne obletnice, potem je gotovo opravičeno, da se izpregovori nekaj o božji poti pri Sv. Križu pri Belih vodah, ki je znana na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Hrvaškem. Starejši ljudje so vedeli o tem mnogo povedati, mladi svet pa ve malo ali nič. Namen tega pisanja ni, navesti vse podatke iz belovoške spomenice in vsa ustna izročila, marveč hočem kritično obdelati to snov, tako, da se sme misliti, da je bilo res tako.

Predno se opiše početek božje poti, moram omeniti nekaj splošnih pripomb.

Ako se reče, da je stoletnica, se ne misli na prve začetke, ko so začeli prihajati ljudje na ta 1044 m visoki hrib; nova velika cerkev sv. Križa je bila posvečena šele leta 1862 po škofu Slomškemu dne 8. avgusta, ki je bil petek po 8. nedelji po Binkoštih. Od takrat je znana pesem: »Pohvala sv. Križa«. Kurat v Belih vodah je bil takrat g. Franc Ks. Burja, oni, ki je prinesel škofu Slomškemu knjigo, v katero je škof poleg pesmi zapisal še druge pripombe. Nova cerkev se je zidala od leta 1850 do leta 1857, kurat v Belih vodah je bil v tem času g. Rafael Vegund, iz škalske doma; torej ni stavil cerkve g. Burja, ki je prišel v Bele vode po smrti g. Vegunda leta 1858. Tudi ni g. Burja v Belih vodah pokopan, kakor se mnogostransko govori, temveč je leta 1866 prišel na župnijo Sevnica ob Savi. V Belih vodah sta pokopana dva župna upravitelja, gg. Rafael V gund in Martin Grobelnik.

Dalje se trdi, da je cerkev pri Sv. Križu stavil isti gospod, kakor ono pri Sv. Križu nad Črnečami. Res je, da sta obe cerkvi zidani v istem slogu, tudi velikost je precej ista, le širja je križevska pri Belih vodah, vendar v belovoški kroniki ni zapisano, da je bil g. Vegund tudi v Črnečah uslužben. Sicer bi bilo to verjetno, saj sta tedaj obe župniji kot danes spadali k lav. škofiji, od leta 1859 do prevrata pa so Črneče bile v krški škofiji. Božja pot Sv. Križa pri Črnečah je bila do konca svetovne vojne zelo slavna in obiskana, tje so v poletnem času vsak petek prihajali redovniki benediktinci iz St. Pavla, duhovniki iz Celovca, Maribora in drugod. To je lahko, ker je v Dravogradu križišče železnice, vlaki prihajajo od štirih strani in od kolodvora do cerkve je po lepi poti le dobre tri četrt ure hoda. Razen Slovencev so prihajali tudi Nemci iz Labudske doline in Srednje Štajerske, danes vsega tega ni več.

Sv. Križ pri Belih vodah je prava božja ali romarska pot, kakor se zamorejo v

Savinjski dolini imenovati še edinole Petrovče, docim je Gora Oljka, (morska višina 734 m) pol božja pot, pol izletna točka, Gora Uršula pri Slovenjgradcu (morska višina 1696 m) pa le kraj za razgled. Sv. Križ ima sedaj štiri bronaste zvonove; v zvoniku stare cerkve so trije novi, ki jih je leta 1927 vlila zvonarna Strojne tovarne in livarne v Ljubljani. V zvoniku nove cerkve je ura in veliki zvon, ki je ostal med vojsko po prizadevanju sedaj že rajnega g. Lassbacherja in nekaterih Belovodčanov. Tehta krog 2500 kg in ima na spodnjem robu napis: Anton Samassa, zvonarna, Ljubljana 1859. Zgoraj med podobami: »Bogu v čast, ljudem v veselje.« V Mariboru pri frančiškanih, kjer je pri cerkvi Matere Milosti pet zvonov, tehta največji 3375 kg, pri mariborski stolnici tehta največji zvon nad 3800 kg, a nobeden od teh ne poje tako lepo, kakor svetokriški; je to pač staro in čisto blago.

Posebej še moramo nekaj omeniti o Gori Oljki. Cerkev je bila postavljena leta 1757; hrib sam se imenuje Dobrič, od tam je prekrasen razgled, vidi se med drugim 75 cerkva. V dveh zvonikih so bili poprej štiri zvonovi, v enem trije od Samasse, ki so imeli glasove kot strune na citrah, v drugem je bil veliki sam, ki je imel težo tudi okoli 2500 kg. Naročil ga je l. 1907 pri zvonolivarni Grassmayer v Wilten-Innsbrucku na Tirolskem g. župnik polzelski Jožef Atteneder, ki je sploh mnogo storil za Goro Oljko. V zvonik je bil po tegnjen na Jernejovo nedeljo. Lahko se reče, da je malokatera cerkev imela tako lepo zvonjenje kakor ta. Zato se meni zdi neopravičljiva zabloda, da so po vojni za Oljsko goro naročili tri jeklene zvonove. Zunanost cerkve je sicer lepa, a zvonovi pokvarijo vse.

Po teh splošnih pripombah preidemo k početku naše božje poti.

Kakor že rečeno, nimam namena, podati vsa ustna izročila in zapiske iz spominske knjige; mnogo je zapisane ali se pripoveduje, kar ima morda le majhno jedro resnice, drugo pa je ljudska domišljija. Tako so tudi oblasti, cerkvene in državne, takrat, ko je šlo za zidanje stare cerkve, ki se je stavila od leta 1831 do leta 1840, ljudem delale težave. In je tudi prav bilo, da se je spričala resnica, da ljudje ne hodijo iz praznoverja na strmi in samotni hrib, po katerem je prej malo kedaj človek hodil in kjer sedaj lepa cerkev stoji, ampak da jih kaj drugega, višjega gori vleče.

Kako se je tukaj božja pot začela? — Hrib, na katerem sedaj cerkev sv. Križa stoji, se je od starih časov imenoval Oslovski vrh ali hrib. Od kod to ime pride, se sicer prav ne ve. Ena misel je ta: Redovniki reda sv. Benedikta ali benediktinci v Gornjem gradu so v starih časih imeli dušno skrb v velikem delu gornje Savinjske in v Šaleški dolini tje do Škal, katera župnija je tedaj tudi še podružnica gornjegrajskih menihov bila. Bila pa je tedaj že tudi cerkev sv. Andreja v Belih vodah, kamor so ljudje prišli prosit za dež v hudih letih in za pomoč v kužnih boleznih. Sem so torej prihajali menihi iz Gornjega grada, da so imeli božjo službo in, kakor je v tistih časih bila navada, so na oslih sem prijezdili. Med tem, ko so imeli pri Sv. Andreju v Belih vodah duhovna opravila, kar je radi romarjev, ki

so prišli od več strani, dalje časa trajalo, so osle na hrib, kjer zdaj stoji cerkev sv. Križa, spustili na pašo in tako so ljudje začeli imenovati ta hrib Oslovski vrh.

Kot posebno znamenje sv. Križa je vol, ki kleči pred križem v smreki z dvema vrhoma. In od kod? Kmet Urban Sovinek, posestnik zemljišča, je po tem hribu pasel svojo živino in je pri priložnosti, ko je govejo živino iskal, našel na vrhu hriba v smreki podobo našega Odrešenika na križu, ki se še sedaj vidi v novi cerkvi na velikem oltarju pod velikim križem.

Kako pa je prišel gori ta križ? To se prav ne ve. Nekateri mislijo, da so benediktinci zasadili križ na vrhu, od koder je tako lep razgled na one soseseke, kjer so oskrbovali duhovna opravila iz Gornjega grada. So to razen Čornjega grada — Sv. Frančiška in Rečice, Mozirje, Sv. Mihael nad Mozirjem ali pod Gotmi, Bele vode, Zavodnje, Škale, Razbor in mnogo drugih sedanjih župnij.

Druga misel je ta: Ko so v starih časih še lovili vojščake, so se fantje skrivali v planinah, da jih ne bi dobili. Ta hrib stoji čisto sam in se na vse kraje prav lepo vidi, če gre kdo gori. Tako so se tukaj skrivali in od enega kraja videli, če gre kdo gori, pa so se na drugem skrili. In tako je znabiti bil tu kak mladenič, ki je imel podobo Križanega seboj, da je pred njó molil, pri odhodu pa je zamogel križ pozabiti na vrhu hriba.

To so le razne misli. Kako je križ prišel gori, ve samo Bog.

Glas o križu v smreki se je naglo širil. Ljudje so v čim dalje večjem številu hiteli sem in nazadnje čez strmine in skalovje gori plazili. Da bi jih Bog uslišal, in v zahvalo uslišanih prošenj so prinašali obilne darove in iz teh darov sedaj na tej visoki strmini lepa cerkev stoji, ki se v veseli Savinjski dolini že od Celja vidi.

Letna številka 1804 je pač prva in gotovo čisto zanesljiva številka. V tem letu so namreč postavili leseno uto. Okoli 40 ljudi je imelo prostora v uti. V uti je bil oltar, v katerega so dali križ, in za oltarjem je bil prostor, da so ljudje zamogli iti k darovanju. Uta je stala na oglu škarpe zraven današnjih svetih stopnjic. Kakor poprej, tako so tudi sedaj in še bolj prihajali ljudje, in uta je bila v kratkem s podobami okoli in okoli okrašana; prinesli so pa tudi žavilskih in drugih podob iz voska narejenih v dar.

Imenitna je tudi zgodba, katero je še pozneje veliko mož spričevalo. Kovaček Miha je prižgal novino, treb, laz, ravno tam, kjer je sedaj cerkvena hiša. Gorelo je naprej in ogenj pride do ute, tako da plamen šviga okoli ute, a uti se nič ne zgodi. Potem povprašan, zakaj je to storil, ali se ni bal, da bi uta zgorela, je rekel: Jaz sem pač mislil: Če so Gospod Bog doma, pa naj pazijo, če hočejo, da se ne bo vžgalo.

Ker je bila uta pretesna, je mnogo ljudi naredilo obljubo, da bodo postavili zidano cerkev. Ta se je stavila od leta 1831 do 1840, pri čemer so bile sitnosti, od strani cerkvene in deželne gosposke, kakor smo že prej omenili, zato je trajalo zidanje tako dolgo.

Ko je bila cerkev dogotovljena in od škalskega dekana Andreja Urek na binškošni pondeljek dne 31. maja 1841 slovesno blagoslovljena, je vedno več romar-

jev prihajalo sem. V raznih potrebah in nadlogah so se sem zaobljubili in so bili uslišani, in tako se je božja pot vedno bolj širila. Cerkevica je bila premajhna, tako da je večina romarjev morala zunaj ostati.

Potreba večje cerkve je bila očitna in po dolgih prošnjah je prišlo dovoljenje, da se postavi nova in večja cerkev. L. 1850, 17. junija, je belovoški gospod Rafael Vengund z dovoljenjem škofijstva blagoslovil prvi ali temeljni kamen. Delo je trajalo 7 let. V letu 1853 je cesar Ferdinand I., ki se je leta 1848 odpovedal prestolu, iz Prage poslal 300 goldinarjev za zidanje nove cerkve.

Veliko je bilo treba storiti, in da je hudo delo in veliko trpljenja bilo zraven, vsak lahko spozna, ako premisli, da so morali ves pesek za zidanje voziti iz globokega jarka, ves pesek za ometanje iz nasprotnega hriba, zraven tega še vodo pripeljati, ker tu gori druge vode ni, kakor kar se je po žlebih nabere, kadar pač dežuje. Veliko je morala tudi uboga živina pretrpeti. Prišli so tudi dobri ljudje s polja z živino pomagat, a ker voli ostrega kamenitega pota niso bili vajeni, so kmalu opešali, da so jih komaj domov spravili. 27. julija 1857 je bila cerkev blagoslovljena, posvečena pa leta 1862.

Izmed darov naj omenim: Veliko bandero so belovoški fantje darovali. Na binškošni nedeljo 1857 so kovači iz Prevalj prinesli velike sveče, lep mašni plašč, mašno srajco ali albo, lepo mašno knjigo in dve kadilnici. Črnski župljani so darovali lep križev pot. Na binškošni nedeljo 1858 so kovači in drugi delavci iz prevaljskih fužin darovali lepo monštranco, ciborij, kelih in mašni plašč. Veliko drugih darov in tudi lepega denarja so v teku časa romarji prinesli v dar. In tako se lahko reče, da so si tukaj Štajerska, Koroška in Kranjska lep spomin postavile.

Naj še končno omenim lepi razgled, ki vabi in kliče ne le romarje, marveč tudi druge na ta hrib. Pa le v lepem in jasnem vremenu sev, ne tako, kakor je leta 1917 gosp. Sav. Kemperle, urednik mariborske »Straže«, zapisal v tukajšnji Spominski knjigi: Naj hentaj vzel bi meglo vso, zaprla nam je še nebó, le meglo, meglo gledamo! Torej vidi se vsa Savinjska in Šaleška dolina, zlasti lepo je pri solnčnem vzhodu in pa zvečer, ko svetijo električne luči v dolini; vidi se del Kranjske, hribi proti Hrvaškem, Pohorje in del Karavank s slovenjgraško okolico. Proti severovzhodu se vidi marenberška okolica s Sv. Tremi kralji in Radeljem v ozadju.

S tem bi bila moja razprava končana. Bodi še povedano, da namerava vrli organizator in delavec v prosveti g. Valentin Goličnik iz Belih vod izdati knjižico, v kateri bi razen pričujočega spisa bilo zapisano vse, kar je o Sv. Križu zabeležena v belovoški kroniki in kar še pripovedujejo starejši možje. Morda se to zgodi za stoletnico 1962. Bog daj!

Poslednje vesti.

Politične novice v drugih državah.

Meščanska vojna v Španiji — nejasnost položaja. Tudi 20. julija se ni položaj v Španiji toliko razčistil, da bi lahko rekli, kdo da pravzaprav gospodar v splošni zmedbi meščanske

vojne. Uporniki imajo v svojih rokah Maroko, odkoder so izkrcali v Španijo 40.000 dobro izvežbanih mož tujske legije. Na strani upornikov je tudi brodoge. Začasna vlada je vpostavljen pod generalom Franco v Seville in je zagrozila Madridu, da ga bo bombardirala, če se ne vda in levičarska vlada ne odstopi. Vlada v Madridu je oborožila delavstvo. Delavske organizacije so po celi Španiji proglasile stavko. Po vseh španskih mestih gorijo samostani in cerkve ter hiše znanih desničarskih voditeljev ter pristašev. Ljudstvo ropa trgovine. Delavci povsod vzpostavljajo protizakonite vojne in delavske sovjete. Francija je vse meje proti Španiji zaprla.

Turske čete zasedle Dardanele. Dne 20. julija zvečer je bila v Montreaux v Švici podpisana nova pogodba glede dardanelskih morskih ožin. Takoj po podpisu so pripravljene turške čete zasedle Dardanele in so se vršile po Turčiji manifestacije.

Domače novice.

Odpis davkov. Okrožna pisarna Kmečke zveze v Mariboru razglašča: Ker so letos vsled neugodnih vremenskih prilik in to kljub vsestranskim naporom vseh vinogradnikov za omejitve škode v Slovenskih in Ljutomerskih gorica, v Halozah in tudi drugod v vinorodnih krajih vinogradi brez izjeme tako hudo napadeni po peronospori in zadnji čas tudi po oidiju, da je polovica do tri četrtine vinske letine uničeno, naj vinogradniki napravijo sledeče: Da se jim odpiše gotovi del zemljiškega davka, naj vsak vinogradnik napravi pismeno prijavo, koliko škode ima, oziroma koliko letine je uničeno. (n. pr. polovica ali dve tretjini itd.) Te prijave naj zberejo občinski uradi ter naj jih pošljejo pristojni katastrski upravi. Obenem naj zaprosijo za uradno komisijo za precenitev škode. V prijavah o škodi naj se predvsem povdari, da je največ škode povzročene po oidiju, ker bo uspeh v tem slučaju bolj siguren. Te prijave o škodi so takse proste.

Vojak utonil v Betnavskem ribniku. Betnavski ribnik pri Mariboru je tirjal zadnjo nedeljo letos svojo prvo žrtev. Prišli so se kopat vojak. Artilerijski redov Panta Pandilovič iz Donje Banjice v Vardarski banovini je že enkrat preplaval globoki ribnik. Naenkrat pa se je začel na sredini potapljati in vpiti na pomoč. Edi Termut s Tezna ga je hotel rešiti, a se ga je potapljajoči nesrečnež tako oklenil, da je bil reševalec skoro ob življenje. Ko so potegnili vojaka iz ribnika, je bil že mrtev.

Izrečen način samomora. V nedeljo si je končal v Ljutomeru na izrečen način življenje 29-letni hlapec Jakob Ščavničar iz Nunske grabe. Nabil je možnar in si ga je sprožil tako, da je naboj zadel v prsa in mu jih raztrgal. Vzrok samomora je bila obdolžitve, da je nagovarjal neko osebo k zločinu.

Smrtna nesreča kleparskega vajenca. V Smetanovi ulici v Mariboru je bil zaposlen pri pritrjevanju žlebov na novo stavbo 16letni kleparski vajenec Josip Širec, sirota brez staršev. Omahnil je s strehe, padel 16 m globoko med tramovje in se ubil.

Žrtev pretepa. Zadnjo nedeljo so proslavljali pri Sv. Arehu na Pohorju proščenje. Popoldne so se spoprijeli vinjeni fantje pri Ruški koči. 31letni Henrik Kapun je dobil zelo resne poškodbe na glavi in po prsih. Spravili so ga v mariborsko bolnico.

Delavec utonil v Savi. V Ježici pri Ljubljani je v Savi pri kovanju 20. julija utonil 36letni Anton Carman, delavec iz Šiške. Najbrž ga je prijel v vodi krč, ali pa ga je zadela kap.

Huda nesreča kolesarja. V Ježici pri Ljubljani je zadel s kolesom ob železniško ograjo